

Södra kyrkogården

Lindesberg, Västmanland, Västerås stift

INVENTERING AV KULTURHISTORISKT VÄRDEFULLA GRAVAR 2006

Rapport
Anneli Borg

Örebro läns museum
2006:20

Rapport

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	3
ADMINISTRATIVA UPPGIFTER	3
METOD	3
BLANKETTER OCH RAPPORT.....	4
FOTOGRAFERING	4
ARKIV	4
URVALSKRITERIER FÖR SÄRSKILT BEVARANSVÄRDA GRAVVÅRDAR	5
KRITERIER.....	5
GRAVVÅRDAR MED JÄRNDETALJER	5
KONSTNÄRLIG UTFORMNING.....	5
TIDSTYPISK OCH REPRESENTATIV FÖR SIN TID.....	5
GRAVVÅRDAR MED PERSON- ELLER LOKALHISTORISKT INTRESSE.....	5
TITLAR/YRKESGRUPPER	5
ÅTERANVÄNDNING AV GRAVVÅRDAR	5
HISTORIK BETRÄFFANDE BEGRAVNINGSSKICKET I SVERIGE	6
SÖDRA KYRKOGRÅDEN	8
LINDESBERGS HISTORIA	8
KYRKOGRÅDENS HISTORIA	9
KYRKOGRÅRDSBESKRIVNING	10
KVARTERSBESKRIVNING.....	10
SLUTORD	13
KÄLLOR OCH LITTERATUR	14
BLANKETTER MED KULTURHISTORISKT VÄRDEFULLA GRAVVÅRDAR	15

INLEDNING

Kyrkogårdar och begravningsplatser är ofta anläggningar med en lång historia. Genom deras framväxt och utveckling över tid utgör de värdefulla kulturmiljöer. Det är av stor vikt att dessa miljöer vårdas och bevaras inför framtiden på ett föredömligt sätt.

En vandring på kyrkogården berättar om lokalbefolkningen och dess lokala historia. Inskriptioner på gravvårdarna kan berätta om yrken vilka vittnar om kunskap, näringar och samhällsfunktioner som funnits i trakten och släkter kan följas bakåt i tiden. Gravvårdar och även kyrkogårdar uppvisar arkitektoniska strömningar och skiftande ideal samt visar på äldre tiders hantverksskicklighet i detaljer som till exempel sten- och gjutjärnsarbeten.

Gravvårdarna visar även på olika samhällsklassers gravskick vilket är av stor vikt att värna om. Särskilt värdefull är den äldre indelningen i köpta och allmänna gravar som ännu går att avläsa på till exempel Södra kyrkogården i Lindesberg. För gemene man kan det troligtvis vara lättare att förstå det kulturhistoriska värdet av de praktfulla och storskaliga gravvårdarna men lika viktigt är det att slå vakt om de mindre och anspråkslösa gravvårdarna då även de kan ha ett lika högt kulturhistoriskt värde.

Det är inte bara gravvårdarna som utgör viktiga komponenter i kyrkogårdsmiljön utan även andra element så som gravplatsernas växtlighet, träd, murar, grindar, beläggning etc. Detta är något man bör väga in vid dagens förändringar som genomförs för att underlätta den praktiska skötseln av kyrkogården.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

ÖLM diarienummer: 2004.230.162

Dokumentation: Örebro läns museum, Anneli Borg

Tidpunkt för arbetenas utförande: Under sommaren och hösten 2006 har Anneli Borg genomfört fältarbetet av kyrkogårdsinventeringen, rapporterna har sedan sammanställts november- december 2006.

METOD

På uppdrag av Linde & Ramsbergs kyrkliga samfällighet har Örebro läns museum genom undertecknad utfört inventering av Södra kyrkogården, Cederborgska kyrkogården, Bergskyrkogården och Norra kyrkogården i Lindesberg samt Gamla kyrkogården i Ramsberg. Inför uppdraget diskuterades upplägget i samarbete med Samfälligheten som därefter bestämt omfattningen av inventering och rapport. Estrid Esbjörnson, Örebro läns museum, har medverkat som rådgivare vid upplägget av projektet samt den kulturhistoriska bedömningen av gravvårdarna.

För samtliga kyrkogårdar som ingick i uppdraget beslutade Linde & Ramsbergs kyrkliga samfällighet att endast de gravvårdar som Samfälligheten förvaltar skulle ingå i kyrkogårdsinventeringen och det är bara dessa som har bedömts ur kulturhistorisk synvinkel. Det måste därför påpekas att det på samtliga kyrkogårdar finns många fler kulturhistoriskt värdefulla gravvårdar, som vid inventeringstillfället har gravrättsinnehavare och därför inte ingår i inventeringen.

För att kunna identifiera de gravvårdar som skulle inventeras fick undertecknad underlagsmaterial bestående av gravkartor där dessa gravvårdar markerats. Arbetet i fält med att fastställa vilka gravvårdar som ingick blev mer tidsödande än förväntat. Genom att samtliga kvarter har flera borttagna gravstenar var det omöjligt att endast gå efter gravkartorna. Undertecknad blev då tvungen att ta Samfällighetens pärmar med papperskopior från gravregistret med ut i fält för att säkert kunna veta att rätt gravvårdar inventerades.

Blanketter och rapport

De gravvårdar som bedömts ha ett kulturhistoriskt värde - alltså av dem som Samfälligheten förvaltar - har dokumenterats med hjälp av en inventeringsblankett (se bilaga) och fotograferats. Det är en blankett för varje gravvård. Varje inventeringsblankett innehåller även en bild.

Sammanställningen, som gjorts i form av en rapport för varje kyrkogård, innehåller historik över begravningskicket i Sverige, historik för orten, historik över kyrkogården, en beskrivning av kvarteren samt samtliga blanketter med de gravvårdar som bedömts vara kulturhistoriskt värdefulla. Blanketterna redogör bland annat för gravvårdens gravplatsnummer, kvarter, inskription, titel, material, form, stil, skador och kulturhistoriskt värde med urvalskriterium samt en bild. De kulturhistoriskt värdefulla gravvårdarna har sedan markerats på gravkartorna.

Originalmaterialet till hela inventeringen förvaras på Örebro läns museum. Inventeringen levereras till Samfälligheten dels i pappersform, dels på en CD. En CD kommer även att tillställas länsstyrelsen.

I rapporten avser begreppet *gravvård* den synliga gravanordningen med tex omgärdning, växtlighet, ytmaterial, skulptur, sten, kors osv.

Vid bedömning av kulturhistoriska objekt behöver man i regel ett tidsperspektiv på några decennier. Kulturmiljövården brukar därför avstå från att ta ställning till objekt som är yngre än ca 30 år. Undertecknad har därför inte inventerat gravvårdar som är yngre än 1970-talet. Därför har inventeringen av Södra kyrkogården begränsats till kvarter 1-16.

Fotografering

Bilderna har tagits med digitalkamera. Bilderna har både fungerat som arbetsmaterial under rapportarbetet och vid bedömningen av det kulturhistoriska värdet. De digitala bilderna förtecknas och förvaras i Örebro läns museums bildarkiv. Bilderna finns även på den CD med rapporten, som levereras till Samfälligheten. Samtliga bilder är tagna av Anneli Borg.

Arkiv

Uppdragets tidsram har inte gett utrymme för något större arkivarbete utan undertecknad har använt litteratur och andra inventeringar som underlag. Samfälligheten hade heller inte möjlighet att bistå med arkivmaterial eftersom deras "eget" arkivmaterial från tiden före år 2000 numera finns i Landsarkivet, Uppsala.

URVALSKRITERIER FÖR SÄRSKILT BEVARANSVÄRDA GRAVVÅRDAR

Kriterier

Följande urvalskriterier, som bland annat använts vid kyrkogårdsinventeringen inom Göteborgs kyrkogårdsförvaltning, har använts i arbetet med att peka ut de särskilt bevaransvärda gravvårdarna:

- Alla gravvårdar av gjutjärn eller med järndetaljer
- Gravvårdar med speciell konstnärlig utformning
- Gravvårdar med tidstypisk och/eller representativ utformning
- Gravvårdar med titel/titlar
- Gravplatser av person- och bygds-/orts historiskt intresse
- Gravvårdar före år 1900

Gravvårdar med järndetaljer

I urvalet har inte alla gravvårdar med järndetaljer tagits med som kulturhistoriskt värdefulla. En del moderna/senare vårdar med järndetaljer har ej ingått i urvalet då de är för unga för att bedöma.

Konstnärlig utformning

Kriteriet konstnärlig utformning inkluderar både gravvårdar med hantverksmässigt utförande och s.k. ”katalogstenar” som är mer arbetade än medeltalet.

Tidstypisk och representativ för sin tid

I inventeringen har ett relativt stort antal gravstenar valts ut som tidstypiska eller representativa för sin tid. Syftet är att belysa variationen i stil från olika tidsperioder och även att visa att utformningen av en gravvård var beroende av vilka ekonomiska resurser som stod till buds.

Gravvårdar med person- eller lokalhistoriskt intresse

Av de inventerade gravvårdarna är generellt inte några utvalda enbart på grund av det person- och lokalhistoriska värdet.

Informationen om de fåtal gravvårdar som är utvalda med person- eller lokalhistoriskt värde på de inventerade kyrkogårdarna, med undantag av Ramsbergs gamla kyrkogård, är hämtad ur Dan Danemarks skrift ”Lindesbergs och Vedvågs kyrkor”. Det har inte funnits någon lämplig person att tillfråga och inte heller varit möjligt att inom projektets ram fördjupa sig i frågan.

Titlar/Yrkesgrupper

Inventering av gravstenar och dess inskriptioner ger inblickar i bygdens historia. Gravstenarna berättar om vilka människor som levtt och verkat i trakten och ger information om samhällets näringar vid olika tidpunkter i historien. Yrken kommer och går då samhället förändras och titlar som finns representerade på kyrkogården förekommer inte längre. En annan aspekt är att yrkena talar om klasstillhörighet och social status. Det kan därför vara av stort intresse att uppgifter om yrke och år dokumenteras. Man bör dock ta i beaktande att bevarade gravstenar vanligtvis tillhört dem som hade råd att skaffa sig en gravanordning.

ÅTERANVÄNDNING AV GRAVVÅRDAR

I dag är tankar om hushållning och återanvändning av naturens resurser högaktuella. Centrala gravvårdskommittén tog fram 1998 en skrift, ”Gravvårdar- allmänna råd för bevarande och återanvändning”, som belyser möjligheterna till detta, råd för att värna, bevara och

återanvända gravvårdarna på kyrkogårdarna. Återanvändning av gravanordningar och gravstenar uppfattas av många som en svår fråga, det förekommer i Sverige, och är på vissa håll en sed men på andra håll en helt främmande företeelse.

Bild 1:
En kulturhistoriskt värdefull gravvård med sand och stenram som går att återanvända, kvarter 4 på Ramsbergs gamla kyrkogård.

De inventerade kyrkogårdarna i Lindesberg och Ramsberg har alla kulturhistoriska gravvårdar som går att återanvända. Det kan vara en stenram som i sitt sammanhang i kvarteret är kulturhistoriskt värdefull, eller en typ av sten som i sitt sammanhang eller på grund av sin utformning är kulturhistoriskt värdefull. Vid återanvändning skall den nya gravrättsinnehavaren acceptera till exempel stenens utformning och eventuella utsmyckning, ytmaterial, stenram mm.

HISTORIK BETRÄFFANDE BEGRAVNINGSSKICKET I SVERIGE

Nedanstående historik är baserad på *Kyrkogårdens gröna kulturarv*, Kyrkogårdsinventeringar av *Hille kyrkogård, Gästrikland*, *Misterhults kyrkogård, Linköping stift* och *Norra kyrkogården, Askersund*.

En kyrkogård skiljer sig från en begravningsplats på så sätt att den ligger i direkt anslutning till en kyrkobyggnad. Vanligt förekommande är att en begravningsplats rymmer ett kapell inom sitt område.

I förhistorisk tid varierade gravskicket mellan brandgravar och jordbegravningar. Kristendomens införande innebar bland annat att bränning av kroppar förbjöds. Längre begravdes människor i närheten av sina hem, men under medeltiden anlades kyrkogårdar i allt större utsträckning kring kyrkorna. Kyrkogården delades upp i olika områden, först mellan byarna, med byvisa begravningar, senare i hemman. Den medeltida begravningsplatsen bestod troligtvis av ängslika områden kring kyrkan där de välbärgades gravminnen fanns i form av stenkors, tumbor och hällar. Enklare människors gravar kunde markeras av en liten kulle eller av ett träkors. Välbärgade människor begravdes redan under medeltiden även inne i kyrkan.

Under 1600-talet var det kyrkorummet, fristående gravkor, inredda gravrum m.m. som utgjorde platsen för de välbärgades gravar medan gemene man begravdes på kyrkogården. Vanligt var att kyrkogården omgärdades av träbalkar med spåntak. I mitten av 1700-talet kom ett kungligt påbud om att kyrkogårdsmuren, eller bogårdsmuren som den då kallades, skulle

vara uppförd av gråsten utan bruk, kallmurad. I början av 1800-talet tillät man att de murades med kalkbruk om de täcktes med tak. Reformationen innebar på flera sätt en förändrad syn på det som hörde kyrkan till men rent praktiskt genomfördes inga omvälvande förändringar på kyrkogårdarna under 1700-talet.

Före 1800-talet var det vanligt att människor av högre stånd begravdes inne i kyrkan, medan vanligt folk begravdes på anonyma allmänningar kring kyrkan. Under 1700-talets slut tilltog protesterna mot begravningar i kyrkan då det ansågs smittospridande, ohygieniskt och orsakade stort obehag, framför allt sommartid. I början av 1800-talet genomdrevs en författning som krävde trädplanteringar och striktare planer på nyanlagda kyrkogårdar. År 1815 förbjöds begravningar inne i städer och byar, begravningsplatserna skulle anläggas utanför tätorterna. Dessa bestämmelser kan ses som ett resultat av den debatt som förts under 1700-talet.

De nya kyrkogårdarna var symmetriskt uppbyggda med gångar, kvarter och trädalléer. Trädplanteringar var ett viktigt inslag och framförallt på de nyanlagda kyrkogårdarna där det tillämpades en stram parkkaraktär. Landsortens kyrkogårdar var emellertid fortfarande enkla med sparsam vegetation, möjligtvis hade en trädkrans planterats.

Mot slutet av 1800-talet hade kyrkogårdarna utvecklats till det utseende som vi idag förknippar med en äldre kyrkogård. Fler planteringar hade anlagts samt lummiga alléträd, hängträd och vintergröna häckar. Vid denna tid blomstrade även stenindustrin och gjuteriverksamheten vilket bidrog till att gravvårdarna började massproduceras. De vanligtvis höga vårdarna av granit, marmor, och kalksten samt järnstaket, gjutjärnsurnor och gjutjärnskors är karaktäristiska för slutet av 1800-talet.

Kyrkogårdar och begravningsplatser indelades i olika områden, dels där den dödes familj fick köpa gravplats, dels områden som var kostnadsfria. Dessa senare områden kallades vanligtvis allmänna linjen, s.k. linjegravar. Här begravdes människor i den ordningen de avled. Detta sätt att begrava ansågs vara mycket fördelaktigt eftersom gamla gravar åter kunde öppnas när kyrkogården var fullbelagd. Följden av detta blev att stora grupper i samhället, de fattiga och anonyma, förblev anonyma även efter döden. Begravnings sättet med linjegravar förekom ända in på 1960-talet.

Bild 2:
En välbevarad rad med
allmänna linjegravar i
kvarter 5 på Södra
kyrkogården,
Lindesberg.

Under 1800-talets senare del blev det allt vanligare för samhällets arbetare och medelklass att skaffa sig egen gravplats och påkostade gravvårdar. Samtidigt blev de förmögnas gravvårdar allt mer exklusiva. Parallellt med den strikt anlagda kyrkogården började man mot slutet av 1800-talet anlägga kyrkogårdar med mindre stram utformning, inspirationen hämtades från den engelska parkens friare former och landskap.

Skogskyrkogårdar, som i Sverige blev populära under 1900-talets första hälft, kan sägas ha utvecklats från den friare parkkyrkogården. Vid 1900-talets mitt anlades kyrkogårdar med en större anpassning till den lokala topografin och de lokala växtförhållandena. Under 1900-talet accelererade massproduktionen av gravstenar och strängare utformningsbestämmelser ledde till att gravvårdarnas variationsrikedom efterhand försvann. Även vegetationens utformning blev enklare. Stora gräsmattor med enkla rygghäckar blev vanliga istället för grusgravar och olika häckarrangemang. Träden är dock fortfarande dominerande på kyrkogårdarna. Skogskyrkogårdarna däremot har en variationsrikedom i formspråk och vegetation, trots att gravstenarna liknar dem på övriga kyrkogårdar.

Gravkvarteren från 1950- och 60-talen kännetecknas av kraven på rationell skötsel och enhetlig utformning. Detta har bidragit till nästan identiskt lika gravvårdar stående i rad med rygghäckar mellan raderna. Gångar såddes igen för att ingå i den allmänna gräsytan, arbetskrävande häckarrangemang eller kantstenar runt vårdarna togs bort och alléträd gallrades ut.

De senaste årtiondena har de stränga reglerna för gravvårdarnas utformning mjukats upp och gett ett större utrymme för personligt formspråk.

SÖDRA KYRKOGRÅDEN

Lindesbergs historia

Nedanstående historik är hämtad ur Esbjörnson, E, *Vårt att se i Örebro län*.

Lindesberg är en av Örebro läns tre trästäder, belägen vid Stora Lindesjön i hjärtat av Bergslagen. Trots att den utvecklats mot en industristad har Lindesberg ändå behållit den lilla

stadens skala. På den smala åsen vid sjön växte det under medeltiden upp en handelsplats, *Lindesås*, i samband med att järnhanteringen i bygden tog fart. Här möttes dåtidens bergsidkare, handelsmän och hantverkare för att byta varor och tjänster. Sedan en kyrka uppförts blev platsen också kyrkby för den omgivande bygden. Som ett led i statsmaktens strävan att få kontroll över handeln och därmed öka statens skatteintäkter utfärdades under 1600-talet en mängd nya stadsprivilegier, inte minst i Bergslagen. En av dessa städer var Lindesberg som 1643 fick stadsrättigheter och redan 1644 upprättades en stadsplan med den då vedertagna rutnätsplanen. Denna framträder tydligt i dagens stadsbild med rätlinjiga kvarter längs Kungsgatan. Som alla andra städer drabbades också Lindesberg av stora stadsbränder; 1644, 1688 samt 1869. Då brann hela den centrala delen med sina trähus ner.

Handel med den omgivande bergslagsbygden var länge viktig för Lindesbergs borgare. Sedan Frövi-Ludvika järnväg öppnats 1873 utvecklades Lindesberg efter hand till en mindre industristad med den tyngre industrin lokaliserad nära järnvägen och den under 1920-60-talet bedrivna skofabrikationen mera utspridd i staden. Numera är verkstadsindustrin särskilt framträdande. De nya industriområdena ligger i stadens utkanter.

Centralt beläget i den äldre delen av staden är Rådhusorget. Vid torgets norra sida ligger Lindesbergs kyrka, stadens äldsta byggnad. Den började uppföras under 1300-talet, möjligen tidigare. I den nuvarande östra väggen framträder den östra gaveln till den äldsta lilla kyrkan av tegel. Sin nuvarande storlek fick kyrkan på 1650-talet, då sidoskeppen tillfogades. Vid den stora stadsbranden 1869 drabbades kyrkan hårt. Kyrkan byggdes åter upp 1870-72 i nyromansk stil. Dess utseende före branden med säteritak och hög tornspira återställdes 1920-22. Intressant i Lindesbergs kyrka är de många gjutna gravhällarna från 1600- och 1700-talet, vilka legat över den tidens bergsmän, brukspatroner och andra besuttna i samhället.

Kyrkogårdens historia

Nedanstående historik är baserad på skriften *Lindesbergs och Vedevågs kyrkor*.

År 1887 anlades Södra kyrkogården. Marken man köpt låg granne med den forna avrättningsplatsen, senare har även detta område införlivats med begravningsplatsen. Med hjälp av kartor har galbackens läge kunnat bestämmas till strax öster om kapellet. Kyrkogården utvidgades ytterligare 1892, 1920 och 1933-34.

År 1889 uppfördes ett gravkapell i nordvästra delen av kyrkogården. År 1933-34 genomfördes en omfattande omläggning av hela begravningsplatsen. Arbetena omfattade anläggning, planering och sådd av gräsmattor, man uppförde stenvuren på östra sidan, längs med Örebrovägen, gravkapellet förlängdes, m.m. Muren uppfördes kallmurad av blocksten och försågs med två grindpar ut mot Örebrovägen.

En diskussion om ett nytt bisättningshus och nytt gravkapell började under 1944 och man beslöt till slut att dela upp byggnaden i två delar. Bisättningsdelen ritades av stadsarkitekten Bengt Brunnström och gravkapellet av arkitekten Erik Fant, Stockholm. Den 19 december 1954 invigdes byggnaden som uppförts i rött tegel med högt, brant valmat tak klätt med skiffer. År 1978 genomfördes en del om- och tillbyggnader på kapellet efter ritningar upprättade av Jerk Altons arkitektkontor. Samma firma ansvarade för ritningarna då bisättningshuset byggdes ut 1988. Samma år anlades även kyrkogårdens minneslund.

Klockstapeln med öppen klockbock och spånklätt tak uppfördes 1958 och flyttades till sin nuvarande plats, söder om gravkapellet, 1988 i samband med att bisättningshuset utvidgades.

KYRKOGÅRDSBESKRIVNING

Den del av Södra kyrkogården som är inventerad, d.v.s. kvarter 1-16, är indelat i ett rutsystem med asfalterade gångar. Kvarteren är bevuxna med gräs och har till stor del rygghäckar mellan raderna med gravvårdar. Den inventerade delen av kyrkogården omgärdas mot parkeringen av en häck, mot Örebrovägen av en kallmurad stenmur, på ovansidan bevuxen med gräs. Längst i norr och mot skogen i väster, vid kvarter 10 och 11, avgränsas kyrkogården av en häck. Där finns även granitstolpar kvar från den tidigare avgränsningen. Mittgången kantas av en äldre allé, den är inte helt fullständig utan träd saknas punktvis. Innanför muren mot Örebrovägen finns delar av en äldre trädkrans kvar. Mot parkeringen i söder finns yngre träd och dessa är planterade som en del av häcken.

Två äldre entréer finns kvar ut mot Örebrovägen. De har grindstolpar av huggen granit med avfasad överdel och pargrindar av svartmålat smide. Entrén längst i norr ligger i axel med det tidigare gravkapellets entré. I dag är kapellet rivet, platsen markeras med en gräsrunnel och ett stort kors av trä.

Bild 3: Entrén till den del av Södra kyrkogården som ingår i inventeringen, kvarter 14 till vänster och kvarter 1 till höger.

Kvartersbeskrivning

Kvarter 1: Kvarteret har några stora äldre familjegravar i kvarterets ytterkant mot parkeringen och mot Örebrovägen, två av dem är riktigt stora. I övrigt har kvarteret familjegravar från 1960- 80-tal men även några äldre gravvårdar finns kvar. Till största del är gravstenarna låga och breda och i ytterkant, runt om, är gravstenarna något större. Kvarteret har rygghäckar.

Kvarter 2: Även kvarter 2 har större och äldre familjegravar i ytterkanterna. Det här kvarteret har en större variation av gravstenar, både större och mindre men även här är de låga och breda stenar från framför allt 1960-talet. Kvarteret har rygghäckar.

Kvarter 3: Kvarteret är indelat i fyra avlånga och smala delar med varierande äldre gravstenar, till stor del stora gravstenar och ett flertal stenramar. En del av kvarteret har rygghäck.

Kvarter 4: I ytterkant mot Örebrovägen, in mot mittgången samt mot kvarter 5, finns äldre och större familjegravar. Även inne i kvarteret finns det äldre gravvårdar, flera med stenramar som endast kan anas i gräset. Kvarteret har i övrigt många låga och breda gravstenar i varierande ålder. Kvarteret har rygghäckar men ej i samtliga rader.

Kvarter 5: I ytterkant mot Örebrovägen och mot andra sidan av kvarter 5 finns större gravvårdar, i övriga ytterkanter familjegravar med breda och låga stenar. Inne i kvarteret finns 2-3 välbevarade rader med linjegravar. Kvarteret har höga rygghäckar.

Kvarter 6: I ytterkant mot Örebrovägen är det till största del äldre gravvårdar, i övriga ytterkanter familjegravar med låga breda stenar. Inne i kvarteret finns två välbevarade rader med linjegravar och två rader där gravvårdar är borttagna. Några av de större familjegravarna har stenramar som sjunkit ned i marken. Kvarteret har rygghäckar.

Kvarter 7: Kvarteret har till stor del familjegravar med låga och breda stenar av varierande ålder från 1950-talet och framåt. Kvarteret har rygghäckar.

Kvarter 8: Kvarteret innehåller till stor del familjegravar med låga och breda stenar samt mindre stenar av varierande ålder. Rygghäckarna är låga och av olika sort, några rader är väldigt glesa. Den yttre raden mot kvarter 9 har större gravstenar än kvarteret i övrigt.

Kvarter 9: Ett glest kvarter där många gravvårdar är borttagna samt få rygghäckar. Till stor del har kvarteret familjegravar med låga breda stenar samt ett antal linjegravar. I ytterkant mot kvarter 10 finns ett fåtal större gravstenar.

Kvarter 10: Kvarteret är långsmalt och ligger i ytterkant mot skogen i väster. Kvarteret har en välbevarad rad med flera äldre, stora gravvårdar med stenramar. Längre söderut finns flera mindre och senare gravar, bland annat barngravar.

Kvarter 11: Kvarter 11 är långsmalt och ligger i ytterkant, längs med häcken i norr. Kvarteret har ett flertal större familjegravar med stenramar. Några av stenramarna är på väg att bli överväxta av gräs.

Kvarter 13: En stor del av kvarterets gravvårdar är bortplockade. De gravvårdar som finns kvar inne i kvarteret är till stor del linjegravar och i ytterkant mot kvarter 2, 14 och 15 finns familjegravar, några med stenramar.

Bild 4: Kvarter 13 där en stor del av kvarterets gravvårdar är borttagna.

Kvarter 14: Även i kvarter 14 är många gravvårdar borttagna, de gravvårdar som är kvar inne i kvarteret består av linjegravar blandat med senare tillkomna gravstenar. I ytterkant mot kvarter 13 är det till stor del större familjegravar med stenramar. De flesta stenramarna är nedsjunkna i marken. I ytterkant mot kvarter 1 finns familjegravar med olika utformning och i ytterkant mot parkeringen, äldre mindre familjegravar.

Kvarter 15: Kvarteret är långsmalt och ligger i kanten mot kapellet. Kvarteret har mindre familjegravar av varierande ålder med breda och låga stenar.

Kvarter 16: Kvarter 16 har inga gravvårdar.

SLUTORD

På en kyrkogård är det naturligt att gravvårdar ändras och gravrätter återgår och får ny ägare. Det är dock viktigt att man i den långsiktiga förvaltningen är uppmärksam på att bevara de olika delarnas karaktär och gravvårdar från alla olika tider.

Södra kyrkogården anlades 1887 och utvidgades 1892, 1920 samt 1933-34. Den delen som är inventerad d.v.s 1-16 hör till kyrkogårdens äldre del.

Eftersom samtliga gravar i kvarter 1-16 ej ingått i inventeringen utan endast de gravvårdar som förvaltas av Linde & Ramsbergs kyrkliga samfällighet går det inte att ge en helhetsbild av området. De gravvårdar som är utvalda som kulturhistoriskt värdefulla är främst från 1920-1930-talet men även tidigare och senare gravvårdar finns med. De gravvårdar som bedömts som kulturhistoriskt värdefulla är samtliga bevaransvärda på sin ursprungliga plats.

I kvarter 5 och 6 finns några relativt välbevarade rader med linjegravar, två av dem bör bevaras i sin helhet. Denna kategori av gravvårdar är hotade, och på många kyrkogårdar helt borta. Den tydliga uppdelningen mellan köpta och allmänna gravar har ett socialhistoriskt värde då de visar på sociala skillnader i samhället.

Av de gravvårdar som är inventerade är titlarna Bergsman och Hemmansägare de mest förekommande men även titlar som masmästare, kamrer och ingenjör finns representerade.

KÄLLOR OCH LITTERATUR

Bucht, Eivor (red), Kyrkogårdens gröna kulturarv, Klippan 1992

Centrala gravvårdskommittén, Gravvårdar- Allmänna råd för bevarade och återanvändning, 1998.

Danermark, Dan, Lindsberg, Lindsbergs och Vedevågs kyrkor, 1997.

Esbjörnson, Estrid, Värt att se i Örebro län, 2003.

Kalmar läns museum, Misterhults kyrkogård- Kulturhistorisk inventering av kyrkogårdar/begravningsplatser i Linköpings stift 2004.

Länsmuseet Gävleborg, Hille kyrkogård, Kulturhistorisk inventering, 2004.

Örebro läns museum, Dokumentation kyrkogårdar nr 1, 1997

BILAGA1

BLANKETTER MED KULTURHISTORISKT VÄRDEFULLA GRAVVÅRDAR

Gravvård

Läge Kv 1	Gravplatsnr 24.1	Årtal Upplåten 1930
Gravvårdens typ Stående, låg och bred sten	Gravvårdens höjd 45 cm	Gravvårdens material Svart granit
Plantering/växtmaterial	Omgärdning stenram	Ytmaterial sand
Inskription John och Hildur Andersson familjegrav		Inskriptionstyp förhöjd
		Titel
Skador Mossa/lav, sättning		
Beskrivning En låg bred sten i samma bredd som omgärdande stenram, ytmaterialen är sand.		
Kulturhistoriskt värde En av kyrkogårdens äldre bestånd av sandgravar med stenram. Gravvård med gravsten och ram och sand går att återanvända.		
Bild		
Datum 2006-05-11		
Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 1	Gravplatsnr 10-11	Årtal Gravsättning 1929
Gravvårdens typ Snedställd del i ramens övre del.	Gravvårdens höjd 13	Gravvårdens material Granit
Plantering/växtmaterial	Omgärdning stenram	Ytmaterial Gräs
Inskription Erland Olssons familjegrav, Vede våg		Inskriptionstyp Förhöjd
		Titel
Skador Stora delar av stenramen har sjunkit ner i marken, mossa/lav.		
Beskrivning Stenram med snedställd del i ramens övre del där inskriptionen finns.		
Kulturhistoriskt värde Stenram som är bevarandesvärd på sin plats. Gravvård med gravsten och ram går att återanvända.		
Bild		
Datum 2006-05-11		
Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 1	Gravplatsnr 3-4	Årtal Upplåten 1928
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 84,5 cm med sockel	Gravvårdens material Ganit
Plantering/växtmaterial	Omgärdning	Ytmaterial Gräs
Inskription C. Hedins Familjegrav		Inskriptionstyp Försänkt
		Titel
Skador Mossa/lav		
Beskrivning Sten av svart granit med rundad överdel, stenen är dekorerad med blad.		
Kulturhistoriskt värde Representativ för sin tid. Gravvården går att återanvända.		

Bild

Datum
2006-05-11

Fotograf
Anneli Borg

Gravvård

Läge Kv 1	Gravplatsnr 175.1	Årtal 1930
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 40 cm	Gravvårdens material Granit
Plantering/växtmaterial	Omgärdning	Ytmaterial Gräs
Inskription Karolina Svenske f 1847 d 1930 Mina Svenske f 1879 d 1966 Vedevåg		Inskriptionstyp Försänkt
		Titel
Skador Sockeln har sjunkit, mossa/lav.		
Beskrivning Enkel sten med polerad yta och en smal opolerad kant, stenen är dekorerad med ett kors och en sol.		
Kulturhistoriskt värde Representativ sten för sin tid.		

Bild

Datum
2006-05-11

Fotograf
Anneli Borg

Gravvård

Läge Kv 1	Gravplatsnr 184-185	Årtal 1930
Gravvårdens typ Två stenar, en stående och en liggande.	Gravvårdens höjd 55 cm	Gravvårdens material Granit
Plantering/växtmaterial	Omgärdning	Ytmaterial Gräs
Inskription Emil Eriksson f 1875 d 1955 Liggande sten: Hans maka Selma f 1883 d 1930 Sonen Nils f 1923 d 1992 Sonen Torsten f 1918 d 1966 Dottern Astrid f 1920 d 1970		Inskriptionstyp Förhöjd
		Titel
Skador Sockeln har sjunkit, mossa/lav.		
Beskrivning Låg bred sten i tre delar, den i mitten är dekorerad med ett kors och stilistiska blad på var sida om detta. Sidodelarna är för inskription dekorerade med en bård i överkant.		
Kulturhistoriskt värde Representativ för sin tid.		

Bild

Datum
2006-05-11

Fotograf
Anneli Borg

Gravvård

Läge Kv 2	Gravplatsnr 307-309	Årtal
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 175 cm med sockel	Gravvårdens material Granit
Plantering/växtmaterial	Omgärdning	Ytmaterial gräs
Inskription H. v. H.J Erlandsson f 11/7 1864 d 23/4 1946 Emma Erlandsson f 6/3 1857 d 21/1 1948 Ellen Erlandsson f 27/3 1902 d 24/1 1926 K. Joh. Erlandsson, Västra Bohr familjegrav		Inskriptionstyp Försänkt, guld
		Titel
Skador		
Beskrivning Stor hög stående sten med rusticering och blomma i högrelief, på krönet en oljelampa.		
Kulturhistoriskt värde Konstnärligt värde, en av flera stora gravvårdar i en rad.		

Bild

Datum
2006- 08-07

Fotograf
Anneli Borg

Gravvård

Läge Kv 2	Gravplatsnr 324-325	Årtal
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 83,5	Gravvårdens material granit
Plantering/växtmaterial	Omgärdning stenram	Ytmaterial gräs
Inskription Bergsmannen K.J. Jansson Gusselbyhyttan familjegrav		Inskriptionstyp Försänkt, svart
		Titel Bergsman
Skador Stenramen har sjunkit.		
Beskrivning Bred låg sten i stenramens fulla bredd. Grovt bearbetad yta med slåthuggen oval för inskription. Den i gräset nedsjunkna stenramen har markerade hörnstenar och tidigare troligtvis varit en grus/sandgrav.		
Kulturhistoriskt värde Bearbetad sten med stenram samt titel med anknytning till bygden och dess bergshantering.		
Bild		
Datum 2006-05-11		
Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 2	Gravplatsnr 111.1	Årtal 1926
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 103 cm utan sockel	Gravvårdens material Granit
Plantering/växtmaterial	Omgärdning	Ytmaterial Gräs
Inskription H. v Hemmansägaren L. E. Larsson Fr. Åtsjön F 1849 d 1926		Inskriptionstyp Försänkt, guld
		Titel Hemmansägare
Skador Mossa/lav		
Beskrivning Stående svart sten med kors och ekblad som dekoration, tidstypisk. Hög för kvarteret.		
Kulturhistoriskt värde Representativ för sin tid, titel.		

Bild

Datum
2006-05-11

Fotograf
Anneli Borg

Gravvård

Läge Kv 2	Gravplatsnr 114.1	Årtal 1926
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 50 cm utan sockel	Gravvårdens material Granit
Plantering/växtmaterial	Omgärdning	Ytmaterial Gräs
Inskription Lovisa Andersson Aspafallet f 1861 d 1926		Inskriptionstyp Försänkt
		Titel
Skador Sättnings skador samt mossa/lav.		
Beskrivning Liten stående svart sten med spetsig överdel. Stenen är tidstypisk och representativ för de enklare och mindre gravarna i allmänna linjen från början av 1900-talet.		
Kulturhistoriskt värde Tidstypisk linjegrav, en av kyrkogårdens äldsta av denna typ.		
Bild		
Datum 2006-05-11		
Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 2	Gravplatsnr 143	Årtal
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 53,5 utan sockel	Gravvårdens material Granit
Plantering/växtmaterial Blommor	Omgärdning	Ytmaterial Plantering
Inskription Signe 1887-1968 Hulda 1885-1926 Systrarna Andersson Koverboda		Inskriptionstyp Förhöjd
		Titel
Skador		
Beskrivning Bred grå sten med liten stenram för plantering. Dekoration med träd och sol. Dekorationen är placerad mitt på stenen och delar in den i två delar. Den mest förekommande formen på kvarterets gravstenar.		
Kulturhistoriskt värde Representativ sten för sin tid. Den vanligaste formen i kvarteret.		
Bild		
Datum 2006-05-11		
Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 2	Gravplatsnr 261-263	Årtal 1930
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 65 cm utan sockel	Gravvårdens material Granit
Plantering/växtmaterial	Omgärdning	Ytmaterial Gräs
Inskription Törnqvist familjegrav Anders f 5/2 1858 d 20/6 1930 Hustrun Sigrid f 28/10 1857 d 18/9 1938 Uno f 9/8 1891 d 3/12 1962 Glöm ej Jesus		Inskriptionstyp Försänkt Titel
Skador Mossa/lav		
Beskrivning Stående bred sten med grovhuggen yta.		
Kulturhistoriskt värde Tidstypisk grovhuggen natursten från 1930-talet.		
Bild Datum 2006-05-19 Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 3	Gravplatsnr 152-153	Årtal
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 72 cm utan sockel	Gravvårdens material Granit
Plantering/växtmaterial	Omgärdning	Ytmaterial Gräs
Inskription Hemmansägaren A. Spångberg Hamre Familjegrav So. Ps. 473		Inskriptionstyp Försänkt
		Titel Hemmansägaren
Skador Mossa/lav		
Beskrivning Stående polerad svart sten, en av flera av denna typ på kyrkogården.		
Kulturhistoriskt värde Titel, det finns fler av denna typ av gravsten på kyrkogården.		
Bild		
Datum 2006-05-19		
Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 3	Gravplatsnr 140-141	Årtal Gravsättning 1924
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 70 cm	Gravvårdens material Granit
Plantering/växtmaterial	Omgärdning stenram	Ytmaterial Gräs
Inskription Per Petterssons Fam.grav		Inskriptionstyp Försänkt
		Titel
Skador Sättning samt mossa/lav.		
Beskrivning Bred sten i stenramens fulla bredd. Grovt bearbetad yta med släthuggen oval för inskription. Nedsjunkna stenram med markerade hörnstenar. Har tidigare troligtvis varit en grus/sandgrav.		
Kulturhistoriskt värde Tidstypisk familjegrav med stenram. Gravvård med gravsten och ram går att återanvända.		
Bild		
Datum 2006-05-19		
Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 3	Gravplatsnr 142-143	Årtal Gravsättning 1924
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 44 cm	Gravvårdens material Granit
Plantering/växtmaterial	Omgärdning Stenram	Ytmaterial Sand
Inskription Går ej att tyda		Inskriptionstyp Går ej att se
		Titel
Skador Sättning samt mossa/lav.		
Beskrivning En relativt liten låg sten med skulpterad form, stenram med kulor i övre hörnen. En av det äldre beståndet sandgravar med dekorativt krattad sand.		
Kulturhistoriskt värde Tidstypisk sandgrav med stenram. Gravvård i sin helhet med sand, gravsten och ram går att återanvända.		
Bild		
Datum 2006-05-19		
Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 3	Gravplatsnr 120-121	Årtal
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 58 cm	Gravvårdens material Granit
Plantering/växtmaterial	Omgärdning	Ytmaterial Gräs
Inskription Johan Abrahamssons familjegrav Gusselby		Inskriptionstyp Förhöjd
		Titel
Skador Mossa/lav		
Beskrivning Ovanligt bred arbetad sten som avslutas i ytterkanterna med hörnstenar krönta med kulor.		
Kulturhistoriskt värde En av flera stora familjegravar i en intakt del av kvarteret.		
Bild		
Datum 2006-05-19		
Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 3	Gravplatsnr 94-96	Årtal Gravsättning 1925
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 71 cm utan sockel	Gravvårdens material granit
Plantering/växtmaterial	Omgärdning stenram	Ytmaterial sand
Inskription Byggmästare C.O Thoréns familjegrav		Inskriptionstyp försänkt
		Titel Byggmästare
Skador Sättning samt mossa/lav.		
Beskrivning Stående sten, en av flera av denna typ på kyrkogården. Arbetad stenram Gravvården är en av det äldre beståndet sandgravar med dekorativt krattad sand.		
Kulturhistoriskt värde Grav med stenram och sand samt titel.		
Bild Datum 2006-05-19 Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 1	Gravplatsnr 264.1	Årtal
Gravvårdens typ Stående	Gravvårdens höjd 90 cm	Gravvårdens material Granit
Plantering/växtmaterial	Omgärdning	Ytmaterial Gräs
Inskription H. V. Vilhelmina Persson från Aspa F 12/11 1849 d 24/7 1933		Inskriptionstyp Försänkt
		Titel
Skador Mossa/lav, sättning		
Beskrivning Representativ sten för sin tid med något grov bearbetad yta och ett uthugget kors i relief.		
Kulturhistoriskt värde Representativ för sin tid, bearbetad. Stenen går att återanvända.		
Bild Datum 2006-08-17 Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 11	Gravplatsnr 18-19	Årtal 1912
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 166cm	Gravvårdens material granit
Plantering/växtmaterial	Omgärdning stenram	Ytmaterial sand
Inskription H.H. Gustav Carlgren F 22/11 1863 D 19/6 1912		Inskriptionstyp försänkt
		Titel
Skador Mossa/lav		
Beskrivning Stående hög sten med grovhuggen bearbetad yta och oregelbunden överdel. En markerad nedsänkt oval för inskription som i underkant inramas med kvistar och rosett i nedkant. Graven omgärdas med stenram med markerade hörnstenar.		
Kulturhistoriskt värde Välbevarad gravvård med stor bearbetad sten, en av det äldre beståndet sandgravar med stenram. En av flera större familjegravar i en välbevarad rad.		
Bild		
Datum 2006-08-17		
Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 10	Gravplatsnr 11-13	Årtal 1907
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 163	Gravvårdens material Granit, svart
Plantering/växtmaterial	Omgärdning	Ytmaterial gräs
Inskription Bergsmannen Joh. F. Ersson Sörängen F 3/5 1832 d 24/5 1907		Inskriptionstyp försänkt
		Titel Bergsman
Skador Mossa/lav		
Beskrivning Hög smal sten, står på sockel med spetsig överdel. I form och material typisk för det sena 1800-talet och tidiga 1900-talet.		
Kulturhistoriskt värde Gravsten representativ för sin tid. Titel med anknytning till bygden och dess bergshantering.		

Bild

Datum
2006-08-17

Fotograf
Anneli Borg

Gravvård

Läge Kv 10	Gravplatsnr 40-41	Årtal
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 84 cm	Gravvårdens material granit
Plantering/växtmaterial	Omgärdning stenram	Ytmaterial sand
Inskription P.E. Blomström d 1930 (Det ser ut som om hustruns och dotterns namn också står på stenen men inskriptionen går ej att läsa. Hustrun d1934 och dottern 1894.)		Inskriptionstyp försänkt
		Titel
Skador Mossa/lav		
Beskrivning Stående bred sten med nedsänkt platta för inskription. Graven omgärdas av stenram, ytmaterial av sand.		
Kulturhistoriskt värde Välbevarad gravvård. Del av det äldre beståndet sandgravar med stenram. En av flera stora gravvårdar i en välbevarad rad. Gravsten med sand och stenram går att återanvända.		
Bild		
Datum 2006-08-17		
Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge KV 10	Gravplatsnr 10.1	Årtal 1957
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 117	Gravvårdens material Granit, svart
Plantering/växtmaterial	Omgärdning stenram	Ytmaterial gräs
Inskription L.J. Erikson Älskad och saknad UPPB. 4 13. Charlotta Erikson Ester Larsson, f 22/9 1889 d 12/2 1957 Gud är god. Av nåd vi mötas där hemma. Tack för allt.		Inskriptionstyp Försänkt, guld
		Titel
Skador Mossa/lav, stor del av stenramen har sjunkit.		
Beskrivning Hög smal sten med spetsig överdel, dekorerad med kors och bladslingor. I form, utsmyckning och material typisk för det tidiga 1900-talet. Har förmodligen tidigare varit en sandgrav.		
Kulturhistoriskt värde Sten med omfattande och bevarad inskription samt stenram. En av flera större familjegravar i en relativt bevarad rad.		
Bild		
Datum 2006-08-17		
Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 3	Gravplatsnr 152-153	Årtal
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 72 cm utan sockel	Gravvårdens material Granit, svart
Plantering/växtmaterial	Omgärdning	Ytmaterial gräs
Inskription Hemmansägaren A. Spångberg B. Hamre C. Familjegrav So. Ps. 373		Inskriptionstyp försänkt
		Titel Hemmansägare
Skador Mossa/lav		
Beskrivning Stående svart polerad sten med svagt rundad överdel. Från sidan är den smal upptill och bredare nedtill. En av flera lika på kyrkogården.		
Kulturhistoriskt värde Titel, fler av denna typ på kyrkogården.		
Bild Datum 2006-05-19 Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 11	Gravplatsnr 15-17	Årtal 1912
Gravvårdens typ Stående	Gravvårdens höjd Ca 178 cm	Gravvårdens material Granit, svart
Plantering/växtmaterial	Omgärdning	Ytmaterial gräs
Inskription Elektrotekniker John Larsons Familjegrav 1912		Inskriptionstyp försänkt
		Titel elektrotekniker
Skador Mossa/lav		
Beskrivning Svart polerat stående stenkors med sockel. Raka former med en profilerad fot mot sockeln.		
Kulturhistoriskt värde En av flera större familjegravar i en välbevarad rad. Titel.		
Bild		
Datum 2006-05-30		
Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 13	Gravplatsnr 311-314	Årtal 1933
Gravvårdens typ Stående sten 1st, liggande 4 st	Gravvårdens höjd 134, 40,5, 72,5 cm	Gravvårdens material Granit och Granit, svart
Plantering/växtmaterial	Omgärdning	Ytmaterial gräs
<p>Inskription Bokförare C.F. Strömberg f 21.8 1863-10.7 1933, Hans maka Emma Christina f 22/4 1867-6.2 1943, dottern bankkassören Hildur Linnea f 18.10 1897 d 26.1 1960, Ps.599. v.3. V:a liggande sten: Jenny Victoria Strömberg f 29/8 1891 d 23/9 1969 Ps. 563 v. 1-3. Mitten liggande mot den stående: Helga Cecilia Strömberg f 1/1 1890 d 27/7 1978. Höger liggande: Bertha Christina Strömberg f 27/3 1893 d 13/2 1968</p> <p>Liggande längst fram: H.V. Axel Mauritz Fritiof Strömberg f 18/10 1899 d 28/11 1906. Agnes Maria Strömberg f 9/7 1895 d 26/9 1925. Vila i frid</p>		<p>Inskriptionstyp Försänkt, förhöjd</p> <p>Titel Bokförare</p>
<p>Skador Mossa/lav, sättning</p>		
<p>Beskrivning Stående sten med grovt bearbetad yta med nedsänkt inskriptionsruta, ovan ett grekiskt kors i cirkel. Gravvårdens bredd markeras med lägre stenar som avslutas med markerade hörnstenar. De tre liggande kvadratiske stenarna är enkla med en markerad ram i ytterkant. Stenen längst fram är slät och pryds med ett kors.</p>		
<p>Kulturhistoriskt värde Stor familjegrav med stående sten representativ för sin tid. Titel.</p>		
<p>Bild</p> <p>Datum 2006-05-30</p> <p>Fotograf Anneli Borg</p>		

Gravvård

Läge Kv 13	Gravplatsnr 31-34	Årtal
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 84,5 cm	Gravvårdens material granit
Plantering/växtmaterial	Omgärdning stenram	Ytmaterial gräs
Inskription Karl S. Sjöqvist f 7/8 1862 d 1/6 1941 Ida Gillner f 16/10 1856 d 16/4 1931 Mer text under som är svår att tyda, går att ana namnet Amanda till höger.		Inskriptionstyp Försänkt, guld Titel
Skador Mossa/lav, sättning		
Beskrivning Stor familjegrav med stående bred sten omgärdad med stenram som sjunkit ner i marken. Ramen har troligtvis tidigare haft markerade hörnstenar.		
Kulturhistoriskt värde Familjegrav med tidstypisk sten samt stenram. En av fler i en välbevarad rad.		
Bild Datum 2006-05-30 Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 9	Gravplatsnr 143-144	Årtal
Gravvårdens typ Som del av stenram.	Gravvårdens höjd 13.5 cm	Gravvårdens material granit
Plantering/växtmaterial	Omgärdning	Ytmaterial gräs
Inskription Masmästare J. Janssons familjegrav		Inskriptionstyp förhöjd
		Titel Masmästare
Skador Mossa/lav		
Beskrivning Låg sten placerad direkt i marken, som en överdel av en stenram med snedställd platta för inskription.		
Kulturhistoriskt värde Titel med anknytning till bygden och dess bergshantering.		
Bild		
Datum 2006-05-30		
Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 10	Gravplatsnr 44-45	Årtal
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 177 cm	Gravvårdens material Granit
Plantering/växtmaterial	Omgärdning	Ytmaterial Gräs
Inskription L. V Eriksson Rya		Inskriptionstyp Försänkt, guld
		Titel
Skador Mossa/lav		
Beskrivning Hög sten med oregelbunden överdel, dekorerad med kors och ekblad. Under korset en oregelbunden nedsänkt platta för inskription.		
Kulturhistoriskt värde Representativ sten för 1900-talets början. En av flera äldre gravvårdar i en välbevarad rad.		
Bild		
Datum 2006-05-30		
Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 10	Gravplatsnr 51-54	Årtal
Gravvårdens typ Ståede sten	Gravvårdens höjd 163 cm	Gravvårdens material Granit
Plantering/växtmaterial	Omgärdning stenram	Ytmaterial Gräs och stenplattor
Inskription Hemmansägare Per Jansson, Rya, f 9.7 1831 d 20.2 1902. Hans maka Anna Kristina f 4.2 1838 d 22.12 1919. Ingenjör Erik Pettersson f 26.12 18622 d. Vid Aspnäs 13.3 1910. Godsägare David Elias Pettersson f 15.3 1870 d.i Stockholm 1.10 1938. Gårdsägaren Gustav Pettersson f 1.6 1878 d 22.5 1966. Hans maka Ida Kristina f 2.11 1879 f 29.4 1943. Gud vare tack som givar oss segern genom vår herre Jesus Kristus.		Inskriptionstyp Förhöjd Titel Hemmansägare Ingenjör Godsägare Gårdsägare
Skador Sättning, mossalav		
Beskrivning Hög sten med klassiserande stilelement som kolonner och överliggare. Den stora familjegraven omgärdas av en stenram, framför stenen finns en liten plattläggning. Stenramen har till viss del sjunkit ned i marken.		
Kulturhistoriskt värde Stor gravvård med stor konstnärligt bearbetad sten. En av flera äldre och större gravvårdar i en välbevarad rad. Flera titlar.		

Bild

Datum

2006-05-30

Fotograf

Anneli Borg

Gravvård

Läge Kv 10	Gravplatsnr 56-57	Årtal
Gravvårdens typ Inskription i stenramens övre del.	Gravvårdens höjd 21.5 cm	Gravvårdens material Granit
Plantering/växtmaterial	Omgärdning Stenram	Ytmaterial sand
Inskription Går ej att tyda, möjligtvis står det Anders Andersson.		Inskriptionstyp Försänkt
		Titel
Skador Mossa/lav		
Beskrivning Stenram med inskription i ramens övre del som är snedställda. En av det äldre beståndet sandgravar med stenram.		
Kulturhistoriskt värde En av flera stora gravvårdar i en välbevarad rad. Gravvården/stenramen med sand går att återanvända.		
Bild		
Datum 2006-05-30		
Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 10	Gravplatsnr 42-43	Årtal Gravsatt 1893
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 148 cm	Gravvårdens material Troligtvis granit
Plantering/växtmaterial	Omgärdning	Ytmaterial Gräs
Inskription Gustav Lundgren		Inskriptionstyp Försänkt
		Titel
Skador Mossa/lav		
Beskrivning Stående stenkors på en sockel med raka och enkla former.		
Kulturhistoriskt värde Hög gravvård representativ för sin tid, en av flera äldre gravvårdar i en välbevarad rad. Gravvård/sten går att återanvända.		
Bild		
Datum 2006-05-30		
Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 10	Gravplatsnr 55.1	Årtal
Gravvårdens typ 1 st stående sten, 1 st liggande sten	Gravvårdens höjd 99 cm och 45 cm	Gravvårdens material granit
Plantering/växtmaterial	Omgärdning stenram	Ytmaterial sand
Inskription Bergsmannen Anders Persson Ek F 14/10 1822 d 7/3 1913 Hans hustru Gustafva Lundqvist F 25/3 1824 d 17/8 1922		Inskriptionstyp försänkt
		Titel Bergsman
Skador Sättning, mossa/lav		
Beskrivning Stående sten i röd granit med upphöjd polerad yta för inskription. Den liggande stenen har en nedsänkt kvadrat för inskriptionen med en smal upphöjd ram i ytterkant. Ramen har sättningskador och är till viss del överväxt med gräs.		
Kulturhistoriskt värde En av det äldre beståndet sandgravar med stenram. En av flera större familjegravar i en välbevarad rad. Titel med anknytning till bygden och dess bergshantering.		
Bild		
Datum 2006-05-30		
Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 7	Gravplatsnr 75-76	Årtal 1950-tal
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 56 cm utan sockel	Gravvårdens material Granit, röd
Plantering/växtmaterial Kärleksört	Omgärdning	Ytmaterial blomma
Inskription Per Erik Persson Ragnarök Familjegrav Per Erik f 1877 d 1953 Anna f 1904 d 1956		Inskriptionstyp Förhöjd Titel
Skador Sättning, hela stenen lutar åt sidan.		
Beskrivning Stående sten med klassicerande formspråk med kolonner och överliggare.		
Kulturhistoriskt värde Tidstypisk för sin tid men ovanlig på denna kyrkogård, en av många familjegravar i detta kvarter med lika form, d v s bredare än hög. Gravstenen går att återanvända.		
Bild Datum 2006-05-30 Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 11	Gravplatsnr 29-31	Årtal
Gravvårdens typ Liggande sten	Gravvårdens höjd 52 cm	Gravvårdens material granit
Plantering/växtmaterial	Omgärdning stenram	Ytmaterial sand
Inskription Fr. Schagerströms Familjegrav		Inskriptionstyp förhöjd
		Titel
Skador Mossa/lav		
Beskrivning En enkel liggande sten. Graven omgärdas med stenram och ytan har mönsterkrattad sand.		
Kulturhistoriskt värde Familjegrav med enkel sten, en av det äldre beståndet sandgravar med stenram. En av flera större familjegravar i en välbevarad rad. Sten, sand och stenram går att återanvända.		
Bild		
Datum 2006-05-30		
Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 11	Gravplatsnr 32-33	Årtal
Gravvårdens typ Liggande sten	Gravvårdens höjd 46,5 cm	Gravvårdens material Granit, svart
Plantering/växtmaterial	Omgärdning stenram	Ytmaterial sand
Inskription R.H. Lundqvist F 1857 d 1915		Inskriptionstyp förhöjd
		Titel
Skador Mossa/lav		
Beskrivning En enkel liggande sten. Graven omgärdas med stenram och ytan har mönsterkrattad sand		
Kulturhistoriskt värde Grav med enkel sten, en av det äldre beståndet sandgravar med stenram. En av flera större gravar i en välbevarad rad. Sten, sand och stenram går att återanvända.		
Bild		
Datum 2006-05-30		
Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 11	Gravplatsnr 38	Årtal 1915
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 166 cm	Gravvårdens material Grait, svart
Plantering/växtmaterial	Omgärdning	Ytmaterial gräs
Inskription Minne öfver Kamreraren B.I. Andersson F 13/12 1873 d 21/2 1915		Inskriptionstyp försänkt
		Titel kamreraren
Skador Mossa/lav		
Beskrivning Stående hög svart sten representativ för sin tid. Har förmodligen varit blankpolerad.		
Kulturhistoriskt värde Hög gravsten, en av flera större familjegravar i en välbevarad rad. Titel.		
Bild Datum 2006-05-30 Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 11	Gravplatsnr 73.1	Årtal 1923
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 103.5	Gravvårdens material Granit
Plantering/växtmaterial	Omgärdning	Ytmaterial gräs
Inskription Anna Settergren f. Hasselblad f 1875 d 1923		Inskriptionstyp försänkt
		Titel
Skador Mossa/lav		
Beskrivning Gravsten i form av ett keltiskt kors med grovhuggen yta och slätare hugget kors.		
Kulturhistoriskt värde Bearbetad sten med ovanlig form, Keltiskt kors. En av flera äldre gravar i en välbevarad rad.		
Bild		
Datum 2006-05-30		
Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 6	Gravplatsnr 83.1	Årtal 1953
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 55 cm	Gravvårdens material Granit, svart
Plantering/växtmaterial	Omgärdning	Ytmaterial gräs
Inskription Hemmansägaren Carl Johansson Koverboda Trädgårdstorp F 10 jan 1864 D 24 jan 1953		Inskriptionstyp försänkt
		Titel Hemmansägare
Skador Mossa/lav		
Beskrivning Stående bred sten dekorerad med kors samt stiliserade blad på överliggaren.		
Kulturhistoriskt värde Enkel tidstypisk sten med titel.		
Bild		
Datum 2006-05-30		
Fotograf Anneli Borg		

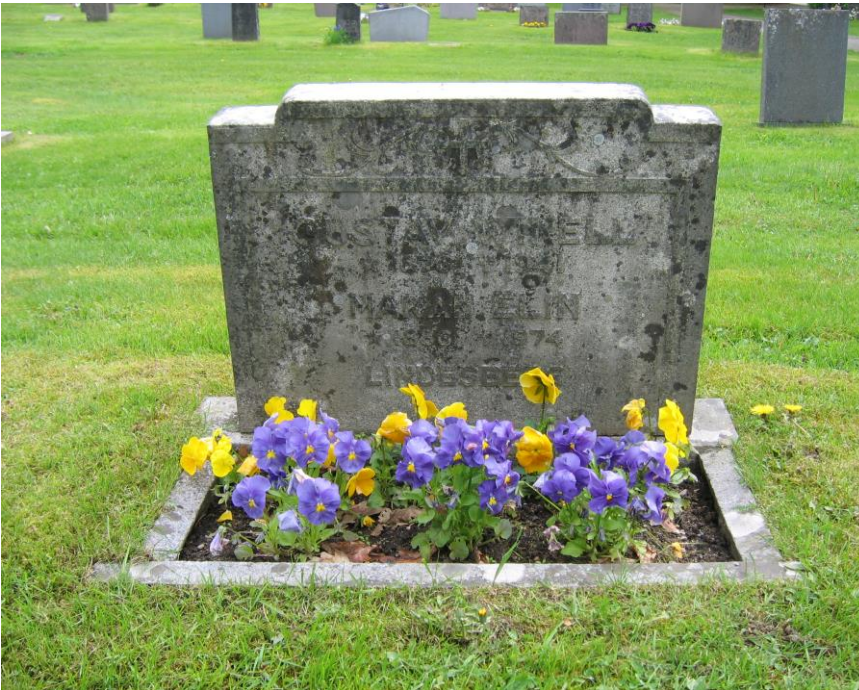
Gravvård

Läge Kv 6	Gravplatsnr 22-24	Årtal
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 137.5 cm	Gravvårdens material Granit , svart
Plantering/växtmaterial	Omgärdning	Ytmaterial gräs
Inskription Bergsmannen K.L Klingberg Gusselhyttan F 29/7 1842 d 22/9 1907 Karolina Klingberg F 20/12 1848 d 20/11 1911 Sälla de som hvila under dina vingars skugga. Dav. 91. Ps .		Inskriptionstyp
Skador Mossa/lav		Titel bergsmannen
Beskrivning Smal hög sten med ojämnt huggen överdel. Polerad framsida dekorerad med ett enkelt kors.		
Kulturhistoriskt värde Tidstypisk sten. Titel med anknytning till bygden och dess bergshantering.		
Bild Datum 2006-05-30 Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 15	Gravplatsnr 11-12	Årtal
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 48,5 cm	Gravvårdens material Granit, röd
Plantering/växtmaterial	Omgärdning	Ytmaterial gräs
Inskription Einar Bergmans familjegrav Lindesberg		Inskriptionstyp förhöjd
		Titel
Skador Mossa/lav		
Beskrivning Bred stående sten dekorerad med en oljelampa och stjärnor. Förhöjd polerad text och dekoration.		
Kulturhistoriskt värde En familjegrav av enklare slag, representativ för sin tid. En av flera i en välbevarad rad med familjegravar av snarlik typ, form och enkelhet.		
Bild		
Datum 2006-06-01		
Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 14	Gravplatsnr 129-130	Årtal 1941
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 55 cm	Gravvårdens material granit
Plantering/växtmaterial Blommor, penséer	Omgärdning Ram runt plantering	Ytmaterial plantering
Inskription Gustav Wikell F 1876 d 1941 Makan Elin F 1886 d 1974 Lindesberg		Inskriptionstyp förhöjd Titel
Skador Mossa/lav		
Beskrivning Bred låg sten dekorerad med kors och slingor.		
Kulturhistoriskt värde En familjegrav av enklare slag, representativ för sin tid. En av flera i en välbevarad rad med familjegravar av snarlik typ, form och enkelhet.		
Bild Datum 2006-06-01 Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 14	Gravplatsnr 141-142	Årtal
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 61 cm	Gravvårdens material Granit, svart
Plantering/växtmaterial kärleksört	Omgärdning	Ytmaterial plantering
Inskription Carlsson Rya Familjegrav		Inskriptionstyp Försänkt, guld
		Titel
Skador Sättning, mossa/lav		
Beskrivning Bred låg sten med polerad yta dekorerad med ett kors på stenens övre del. Inskriptionen är i handstil. Stenen står på som en övre del av stenram.		
Kulturhistoriskt värde En familjegrav av enklare slag, representativ för sin tid. En av flera i en välbevarad rad med familjegravar av snarlik typ, form och enkelhet.		
Bild		
Datum 2006-06-01		
Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 14	Gravplatsnr 146.1	Årtal 1950
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 63 cm	Gravvårdens material Granit, svart
Plantering/växtmaterial	Omgärdning stenram	Ytmaterial gräs
Inskription Georg Tvetenberg F 25.1882 d 21.6 1950 Gusselby		Inskriptionstyp Försänkt, spår av guld
		Titel
Skador Sättning, mossa/lav. Stenramen är nästintill helt överväxt av gräs.		
Beskrivning Bred låg sten med triangulärt formad överdel. Framsidans yta är delvis polerad och dekorerad med kolonner på var sida om inskriptionsrutan och ovan den med en sol.		
Kulturhistoriskt värde En familjegrav av enklare slag, representativ för sin tid. En av flera i en välbevarad rad med familjegravar av snarlik typ, form och enkelhet.		
Bild		
Datum 2006-06-01		
Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 13	Gravplatsnr 68-69	Årtal Gravsättning 1930
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 60,5 cm	Gravvårdens material granit
Plantering/växtmaterial	Omgärdning stenram	Ytmaterial gräs
Inskription R. Ekströms familjegrav		Inskriptionstyp Försänkt, svart
		Titel
Skador Sättning, mossa/lav		
Beskrivning Bred sten i stenramens fulla bredd med markerade hörnsten. Stenen har en grovt bearbetad yta med slåthuggen oval. Överdelen är svagt rundad.		
Kulturhistoriskt värde En av flera äldre gravvårdar med stenram i en relativt välbevarad rad. Stenen är representativ för sin tid.		
Bild		
Datum 2006-06-01		
Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 13	Gravplatsnr 72-73	Årtal
Gravvårdens typ 1 st stående, 1 st liggande	Gravvårdens höjd 91 cm, 41 cm	Gravvårdens material Granit, diabas
Plantering/växtmaterial	Omgärdning stenram	Ytmaterial Gräs
Inskription Stående sten: A. Lindahl Haga Familjegrav Liggande sten: Sandberg Lydia Johan		Inskriptionstyp
		Titel
Skador Sättning, mossa/lav		
Beskrivning Stående: Smal hög sten med rundad överdel och polerad framsida. Liggande: Enkel sten med förhöjd smal ram i ytterkant och ett kors på vänster sida. Stenram med markerade hörnsten.		
Kulturhistoriskt värde Gravvård med bevarad stenram, en av flera äldre gravar i en relativt välbevarad rad.		
Bild		
Datum 2006-06-01		
Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 5	Gravplatsnr 127-128	Årtal
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 53 cm	Gravvårdens material Granit, grå
Plantering/växtmaterial	Omgärdning	Ytmaterial Gräs
Inskription Syskonen Karl och Signe Karlsson Myrtorpet		Inskriptionstyp Försänkt
		Titel
Skador Sättning, mossa/lav		
Beskrivning Stående enkel sten dekorerad med en stjärna och strålar.		
Kulturhistoriskt värde Tidstypisk linjegrav, en av flera linjegravar i en välbevarad rad.		
Bild		
Datum 2006-05-19		
Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 5	Gravplatsnr 112.1	Årtal
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 40,5 cm	Gravvårdens material Granit, röd
Plantering/växtmaterial	Omgärdning	Ytmaterial Gräs
Inskription Hjalmar Karlsson Rya		Inskriptionstyp Försänkt
		Titel
Skador Sättning, mossa/lav		
Beskrivning Stående enkel sten, till stor del polerad. Dekorerad med en polerad bladslinga på stenens övre del.		
Kulturhistoriskt värde Tidstypisk linjegrav, en av flera linjegravar i en välbevarad rad.		
Bild Datum 2006-05-19 Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 5	Gravplatsnr 106.1	Årtal
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 44 cm	Gravvårdens material Granit, grå
Plantering/växtmaterial blommor	Omgärdning	Ytmaterial Plantering av blommor
Inskription Ida Söderlund F 1876 d 1958 Lindesberg		Inskriptionstyp Förhöjd
		Titel
Skador		
Beskrivning Stående enkel sten med ojämn överdel och grovt bearbetad yta med en slåthuggen ruta för inskription.		
Kulturhistoriskt värde Tidstypisk linjegrav, en av flera linjegravar i en välbevarad rad.		
Bild		
Datum 2006-05-19		
Fotograf Anneli Borg		

Gravvård

Läge Kv 5	Gravplatsnr 93	Årtal 1902
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 47 cm	Gravvårdens material Granit, svart
Plantering/växtmaterial	Omgärdning	Ytmaterial gräs
Inskription Ida Eriksson Fagersta F 10/4 1881 D 23/5 1902		Inskriptionstyp Försänkt
		Titel
Skador Mossa/lav		
Beskrivning Liten stående svart sten med rundad överdel, polerad framsida dekorerad med en stjärna.		
Kulturhistoriskt värde Stenen är tidstypisk och representativ för de enkla och mindre gravarna från början av 1900-talet som man hittade i allmänna linjen. Gravvården är den äldsta av denna typ kvar på kyrkogården.		
Bild		
Datum 2006-05-19		
Fotograf Anneli Borg		